

Barcelona, capital del paisatgisme

Reportatge

Els professionals més prestigiosos de l'arquitectura del paisatge es van reunir el març passat a Barcelona amb motiu de la IV Biennial Europea de Paisatge, organitzada pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC), el Departament d'Urbanística i Ordenació del Territori (DUOT) de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i l'Associació d'Amics de la UPC. En el certamen es va atorgar el prestigiós Premi Europeu de Paisatge Rosa Barba.

L'edició del 2006 de la Biennial Europea de Paisatge ha renovat l'esperit iniciat en la primera edició, l'any 1998, gràcies a l'increment i la millora dels continguts. A més, el certamen té des d'aquest any el suport d'un consell format per diverses institucions que refermen d'aquesta manera el seu compromís amb un esdeveniment que s'ha convertit en un referent internacional. Aquest consell està integrat pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques, la Diputació de Barcelona (Àrea d'Espais Naturals), la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de

Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut Municipal d'Urbanisme i Parcs i Jardins, i compta amb la col·laboració de la Fundación Caja de Arquitectos i Fira de Barcelona. La biennial es va obrir amb un acte a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB), on es van donar a conèixer, de la mà dels autors, les deu obres finalistes en el Premi Rosa Barba, seleccionades per un jurat internacional presidit per Paolo Bürgi, guanyador *ex aequo* amb Catherine Mosbach de l'anterior edició del premi. Aquest any s'han rebut més de quatre-cents cin-

Els projectes presentats aquest any, més de quatre-cents cinquanta, han estat un bon indicador del moment que viu la professió

Exposició dels projectes presentats en aquesta edició de la Biennial Europea de Paisatge

quanta projectes, un nombre rellevant, que, un cop més, ha fet de la biennial la gran mostra del paisatgisme europeu.

GUARDONS 2006

Un cop més, dos projectes van ser mereixedor *ex aequo* d'aquest guardo; el Parc de Pedra Tosca, a les Preses, realitzat per RCR - Rafael Aranda, Carme Pigem i Ramon Vilalta, i el treball de David Verport a la llacuna d'Harnes, a França. En el primer cas es tracta d'un projecte dut a terme al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, a prop d'Olot, que vol potenciar la singularitat del paisatge. Tot i contenir elements arquitectònics, aquests estan al servei de l'indret sense introduir-hi grans modificacions, simplement subratllant-ne alguns elements. Quant a l'altre projecte guanyador, es tracta d'una intervenció en un antic espai de prats que havia estat malmès per l'activitat minera i en el qual s'ha inserit una llacuna alimentada per l'aigua d'una planta depuradora veïna que segueix un recorregut entre plantes aquàtiques i terrenys sorrencs plens de salzes.

JORNADA DE DEBAT

La qüestió de fins a quin punt s'és fidel a un indret o bé se n'alteren les característiques prèvies està molt relacionada amb el gran tema que va ser objecte de discussió en la jornada dedicada al debat entre els professionals: què predomina en la professió, el vessant creatiu o les demandes d'un mercat que

imposa la seva lògica? La pregunta té molt de sentit, ja que els professionals reben encàrrecs que solen influir en l'obra. Com? En la direcció del gust majoritari, que sovint correspon als aspectes més lúdics i on el valor econòmic, és a dir, el valor de mercat, té molta rellevància. Per exemple, una realització que inclogui l'ús lúdic -molt apreciat avui dia- sol tenir més valor com a producte. El paisatgisme difícilment pot ignorar l'esquema propi del món capitalista on es desenvolupa.

Amb aquest suggerent punt de partida, Catherine Mosbach va conduir un llarg debat on es van anar succeint diverses opinions. Valéry Didelon, arquitecte i crític, va dir que la societat actual havia passat d'una lògica productivista a una lògica consumista. Així, l'arquitectura ja ha entrat de ple dins d'aquests paràmetres, on s'ha abandonat l'estandardització i es tendeix a multiplicar l'oferta d'estils segons els gustos del consumidor. Això fa que la nostra època no tingui un estil arquitectònic precís. Seguint aquest raonament, es va plantejar si el paisatgisme no ha arribat ja a fer de les seves obres purs objectes amb valor de canvi en el mercat.

DIFERENTS OPCIONS

Les intervencions posteriors van anar desmentint aquesta tesi. Cadascuna en diferent mesura, van posar l'accent en els aspectes més creatius de l'activitat professional i més deslligats de l'estan-

En la perspectiva de gairebé una dècada del certamen es perceben dues grans actituds, una de més "arquitectònica" i una altra de més "naturalista"

Ornamentació instal·lada per Parcs i Jardins davant del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

dardització. Així, el botànic Claude Figureau va assenyalar un element que sovint passa desapercebut en el paisatge: les plaques de bacteris que s'adhereixen a les edificacions antigues. Amb aquest exemple va voler subratllar l'atzarosa aliança entre ecologia i estètica com un valor positiu, enfront de l'obsessió per la pulcritud extrema, tan pròpia del nostre temps. Per la seva banda, l'arquitecte i paisatgista danès Stig Andersson va reivindicar un cert grau d'imperfeció volguda en el disseny i ho va il·lustrar amb un projecte fet al seu país on s'han deixat espais irregulars en vials públics perquè s'hi formin tolls d'aigua. El propòsit del projecte era millorar la qualitat de vida amb la concurrència de l'atzar i evitar un perfeccionisme sovint estèril. Els paisatgistes holandesos Juurlink i Geluk van marcar un canvi respecte als anteriors professionals. Amb menys poètica i més pragmatisme, van mostrar projectes de parcs empresarials als Països Baixos que buscaven les solucions més funcionals, com són la instal·lació de petits altaveus que emeten el so que fan els arbres en moure's o de grans focus que amplifiquen sobre el paviment l'ombra d'arbres de petites dimensions. El debat va deixar, doncs, ben patent, no només l'eclecticisme formal i d'actituds, sinó, sobretot, la diversitat d'una professió que és una cruïlla interdisciplinària on es troben les exigències econòmiques, socials, culturals i també polítiques. Va tancar la jornada la tercera tinenta d'alcalde i presidenta de Parcs i Jardins,

Imma Mayol, que es va referir als diferents papers que cal tenir en compte en la construcció del paisatge: el del polític, que, com a promotor, ha de conèixer i recollir les necessitats i el voler de la ciutadania, i el del professional de l'arquitectura, que ha saber crear un paisatge natural i equilibrat que es correspongui amb les demandes plantejades. Aspecte, aquest, que ha de prevaler, al costat de la llibertat creativa que necessita el paisatgista a l'hora d'interpretar les demandes formulades i materialitzar-les en un projecte.

LA CLOENDA

El certamen es va cloure amb una jornada que va permetre copsar la importància del projecte de recuperació d'una extensa àrea minera d'extracció de lignit a Alemanya a prop de la frontera amb Polònia, Fürst-Pückler-Land. Després de la presentació va tenir lloc una taula rodona que va comptar amb la participació d'alguns dels ponents de les altres sessions i de diferents professionals. Com en les anteriors edicions, la biennial es va obrir a la ciutadania amb una exposició al Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC) que va ser un autèntic inventari del millor paisatgisme europeu dels darrers temps. Com a complement de l'exposició, Parcs i Jardins es va fer càrrec d'un muntatge a l'exterior, just davant del COAC, consistent en murs de palets farcits de vegetació, una invitació als vianants a evocar la ruralitat en ple centre urbà.

Albert Punsola

PROJECTES FINALISTES DEL PREMI EUROPEU DE PAISATGE ROSA BARBA

Llacuna d'Harnes (guanyador *ex aequo*)

Autor: Paysages - David Verport (França)

Parc de Pedra Tosca, a les Preses, Garrotxa (guanyador *ex aequo*)

Autors: RCR - Rafael Aranda, Carme Pigem, Ramon Vilalta (Espanya)

Parc Landschaft, a Munic

Autors: Latitude Nord - Gilles Vexlard, Laurence Vacherot (Alemanya)

Projecte: Nou cementiri d'Ooster

Autors: Karres en Brands - Sylvia Karres, Bart Brands (Holanda)

Ampliació del cementiri de Weiach

Autor: Kuhn Truninger Landschaftarchitekten GmbH - Kuhn Truninger (Alemanya)

Terrenys per a l'escola primària d'Ob Rinz

Autor: AKKA; Anna Kukan (Eslovènia)

Plaça Katharina Sulzer, a Sulzer Areal

Autor: Vetsch Nipkow Partner AG (Landscape Architecture Practice) (Suïssa)

Projecte d'urbanització del passeig García Faria entre els carrers Bilbao i Josep Pla, a Barcelona

Autors: Pere Joan Ravetllat i Mira, Carme Ribas Seix, arquitectes (Espanya)

Parc Scharnhäuser

Autors: Janson + Wolfrum / Architektur + Stadtplanung - Sophie Wolfrum, Alban Janson (Alemanya)

Espai / descobriment de tres forns industrials romans a Vilassar de Dalt

Autor: Toni Gironès Saderra (Espanya)

En conjunt, els projectes presentats en aquesta quarta edició de la Biennial Europea del paisatge han estat un gran indicador del moment que viu la professió. Des del punt de vista formal, aquest moment es caracteritza per un gran eclecticisme. No hi ha escoles hegemòniques, sinó solucions molt lligades a l'opció personal de cada creador. Pel que fa a l'altre gran aspecte que marca el context actual, la relació del paisatgisme amb la

sostenibilitat, la situació mereix una diagnosi més complexa. Aquí s'observa que les qüestions ambientals han entrat en el subconscient de tots els professionals, però això no s'està manifestant en tots els casos en realitzacions més sostenibilistes. Fins i tot, alguns experts han arribat a concloure, a partir de l'obra vista en el certamen, que hi hauria hagut una relaxació en l'aplicació d'aquest tipus de criteris per comparació

amb la darrera edició. En la perspectiva més àmplia de gairebé una dècada del certamen, es confirma la tendència de difuminació dels estils. Simultàniament, es perceben dues grans actituds, una de més "arquitectònica", on l'artificialització del paisatge té un paper preponderant, i una altra de més "naturalista".